

Na valovih odnosov: V digitalnem svetu nihče ni otok

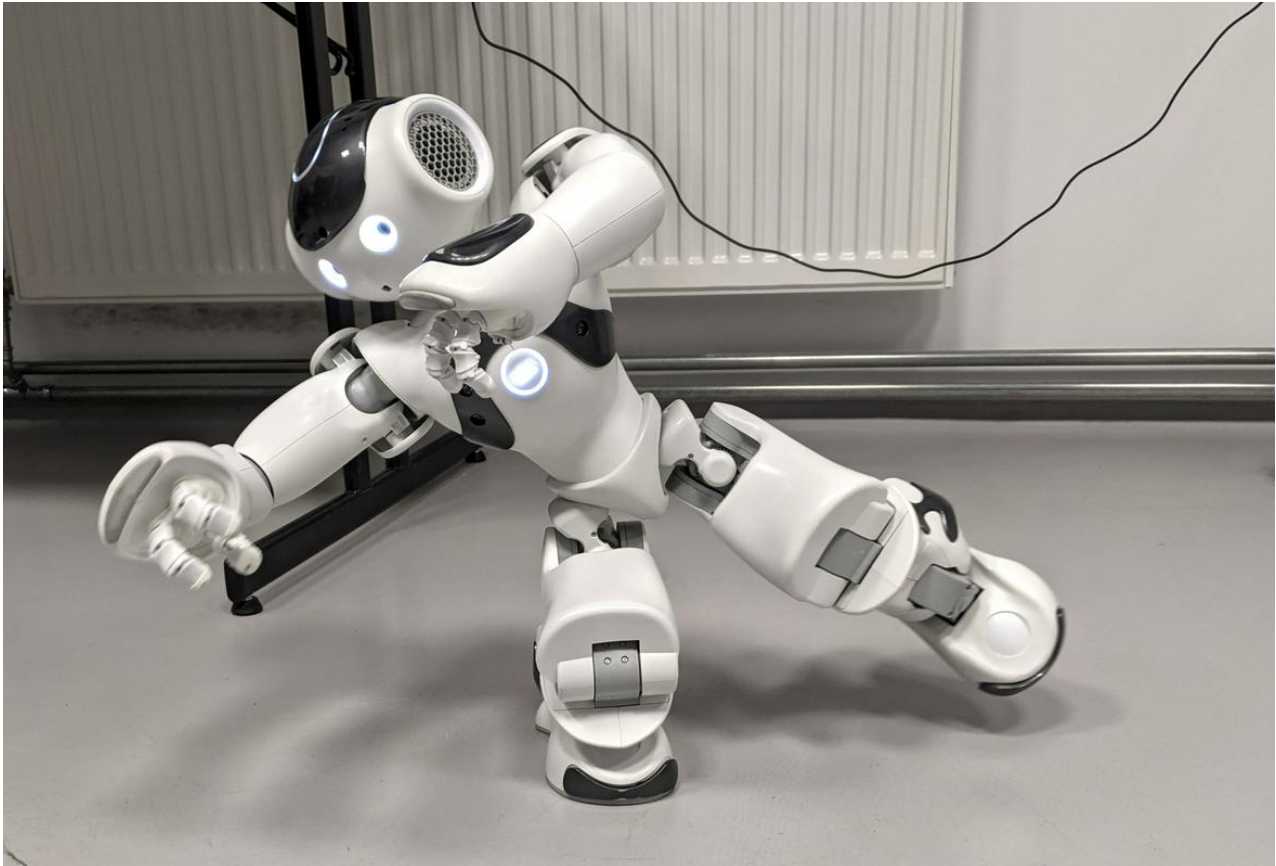
rtvslo.si/znanost-in-tehnologija/na-valovih-odnosov-v-digitalnem-svetu-nihce-ni-otok/574752

• • • ● ● Znanost in tehnologija

Mojca Delač in Luka Hvalc, Radio Slovenija

29. marec 2021 ob 14:54

Radio Prvi, Val 202

Robotka Eva Foto: Val 202

Digitalni odnosi so že pred pandemijo postali neobhoden del našega sveta, v zadnjem letu pa smo vanje dobili še dodaten vpogled. Za marsikoga so postali temeljni stik in okno v odnose. Šola, služba, družabno življenje, celo rekreacija so se preselili na splet. Tam se informacije pretakajo brez fizičnih omejitev in razdalj, a v digitalnem svetu nihče ni otok, tudi če bi si to želel. Živost, naš hibridni odnos s seboj, s teboj, s svetom ... se spreminja. Na kakšnih preizkušnjah so naši možgani in zakaj smo utrujeni od številnih virtualnih interakcij? Kakšna je vloga umetne inteligence in kje lahko nadgradi človeško?

Na valovih odnosov je skupna serija oddaj *Možgani na dlani* (Prvi) in *Frekvenca X* (Val 202)

Robotičarka **Maša Jazbec** je z ekipo v Zasavju razvila Evo, prvo robotsko občanko Trbovelj. Eva se veliko pogovarja z otroki in oskrbovanci lokalnega doma starejših. Kljub profesionalnemu ukvarjanju z virtualnim svetom in umetno inteligenco Maša Jazbec

izjemno pogreša osebne stike: "Pomembni so pogled v oči, pa čuti, vonj in zvok, ko se nekam odpravimo, kar je ključno za empatijo. Tega smo oropani, predvsem izgubljajo mladi, ki so že tako rojeni v digitalni svet in izgubljajo občutek za analogno."

Maša Jazbec je iz humanoidne robotike doktorirala na Japonskem. Foto: Val 202

Spremembe so zelo očitne in sogovornico spominjajo na znanstvenofantastično zgodbo Isaaca Asimova Golo sonce: "Tam v Solariji živijo že skorajda tako kot danes mi. So izolirani, komunicirajo samo virtualno, velike hiše so namenjene samo enemu človeku, pousod se razkužujejo, dotiki niso dovoljeni, za vse skrbijo roboti. Oni samo so."

Zoom kot digitalna mentalna samica

Nevroznanstvenik **Jurij Dreo** pravi, da je človek v digitalnem svetu še manj otok kot v fizičnem, ko govorimo o odnosih: "V digitalnem svetu se informacije pretakajo brez fizičnih omejitev in razdalj. Če v fizičnem svetu neka razdalja še lahko pomeni otočno izolacijo, v digitalnem svetu to ne velja. V digitalnem svetu nihče ni otok."

"Življenje je v pandemiji postalo zelo hibridno. Na pol smo avatarji. Če nisi v virtualnem svetu, te pravzaprav ni."

Študije in življenjske izkušnje so v letu pandemije pokazale, da je psihološka preobremenjenost v obdobju karantene in dela na daljavo zelo visoka. Tudi zaradi preobremenjenosti z informacijami. "Interpretacija iz kognitivne psihologije pravi, da je ravno nasprotno, ključna težava je v monotonosti. Ves dan sedimo za istim

računalnikom, zremo v isti zaslon, opazujemo iste krogce in kvadratke, celo okolje se nič ne spremeni ... Če bi šel v službo ali šolo, bi najprej moral od doma, peljal bi se z avtobusom, srečal bi znanca, najprej bi se pogovarjal v eni in nato drugi pisarni. Ni takšne monotonosti. Zato pojdimo med virtualnimi sestanki vmes na sprehod, pogovarjajmo se tudi še o čem drugem. Naši možgani sovražijo dolgčas. Zato so samice ene izmed najhujših kazni za možgane, ker jim je dolgčas, ne ker je preveč informacij. Podobno je z Zoomom, ki postaja digitalna, mentalna samica. Na napačen način kompenziramo pomanjkanje resničnih stikov."

Hibridno življenje avatarjev

Maša Jazbec poudarja, da je prvo leto pandemije pokazalo, kako smo v resnici krhki, čeprav se imamo za zelo napredno družbo. Virus je vse postavil na glavo in pokazal, da marsikaj ne deluje. "Naše življenje se je vzporedno prestavilo v virtualni svet, življenje v pandemiji je postalo zelo hibridno. Na pol smo avatarji. Če nisi v virtualnem svetu, te pravzaprav ni."

Sogovornica je nekaj let živela na Japonskem, kjer je doktorirala iz humanoidne robotike. V zadnjem času vidi veliko vzporednic v odtujenih odnosih tudi pri nas: "V pogovorih z mlajšimi opažam, da marsikomu kar ustreza biti doma v izolaciji. Še posebej introvertiranim. Razmišljam, kako bodo takšni ljudje nekoč vodili naš svet, in me skrbi. Pri Japoncih je bilo takšno vedenje zaznati že prej. Spomnim se, ko sem japonskega sošolca na vlaku prijateljsko uprašala, kakšne punce so mu všeč. Odkrito in resno je dejal, da obožuje manga dekleta, torej narisana oziroma virtualna."

"Če bomo imeli umetno inteligenco, ki se bo vedla kot človek, jo bomo tudi sprejeli kot druge ljudi."

Tehnologija nam lahko prinaša tako dobre kot slabe stvari, ključno predvsem za mlade je opolnomočenje tehnologije. "Tehnologija ne sme nadomestiti človeških vidikov in odnosov, ampak jih mora nadgraditi. Nedvomno nam je tehnologija veliko dala, a nujno je vključiti tudi humanistični pogled. Tudi na tem področju je nujna simbioza."

Umetna in človeška inteligenca

Povsem novi časi odpirajo nove razmisleke v odnosu med umetno in človeško inteligenco. Jurij Dreo je prepričan, da se lahko obe dobro dopolnjujeta in da si nikakor nista konkurenca: "Umetna inteligenca je dobra v stvareh, v katerih je človeška slaba. Nekaj, kar je enostavna naloga za možgane, je težka za računalnik. In obratno. Možganom je na primer zelo težko izračunati sedmi koren iz 1338, računalniku je to nekaj najenostavnejšega. Po drugi strani je superračunalniku težko izračunati, ob katerem filmu bom nocoj užival. Če to vprašate koga, ki me zelo dobro pozna, bo to znal zelo dobro oceniti."

Nevroznanstvenik Jurij Dreo se veliko ukvarja z umetno inteligenco. Foto: Val 202

Nevroznanstvenik dodaja, da ne potrebujemo umetne inteligence, ki bo imela čustva samo zato, da bomo imeli občutek čustvenosti: *"Če bomo imeli umetno inteligenco, ki se bo vedla kot človek, jo bomo tudi sprejeli kot druge ljudi. Če imamo dovolj inteligentne programe, s katerimi smo v interakciji, se jim ljudje zahvaljujemo, smo nanje ponosni. Smo z njimi veseli, žalostni in jezni na njih, čeprav se temu programu na fenomenološki ravni nič ne dogaja. Je to sploh pomembno?"*

Na valovih odnosov

Na valovih odnosov je skupna serija oddaj **Možgani na dlani** (četrтки ob 7.35 na Prvi) in **Frekvenca X** (četrтки ob 12.00 na Valu 202).